

חזרה למבחן בעברית לכיתות ז' רבעון ד'

1. הבנת הנקרא: איתור מידע, אחזור מידע (ע"י השלמת טבלה), פרשנות והיסק (מטרת הטקסט), הערכה וביקורת (מה דעתך על מקרה מסוים הכתוב בטקסט) ומאזכרים.

2. כתיבת טקסט טיעוני (הבעת עמדה, ביסוסה: נימוקים- דוגמאות ומסקנה) אשר יש בו שימוש במקדמי ארגון מתאימים ובמילות קישור מגוונות. (ראה דף חזרה)

3. א. שאלות על אוצר מילים ועל שורש המילה (הבנת משמעות המילה עלפי ההקשר).

ב. לכתוב את משמעות המנוגדת למילה:

דוגמאות: חיסכון- בזבז , תקין- מקולקל , חלק- מחוספס, דלדול- הרחבה, ערנות- ישנוניות ,

ב. שיבוץ מילה או צירוף למשפט המתאים.

4. שאלות על סוג הקשר הלוגי :

(ניגוד, השוואה, ויתור, סיבה ותוצאה, זמן, הוספה, תכלית, הסבר, תנאי)

ועל מילות קישור. (התאמת מילת קישור למשפט)

(פירוט על מילות קישור ניתן למצוא גם בספר, עמודים 28-30)

5. ערך מילוני של מילה

(כיצד נמצא את המילה "למשפחותיהם" במילון? - משפחה)

6. כתיבת **משפט המלצה** על פי המבנה : רצוי / חשוב / כדאי / מומלץ + שם פועל

דוגמאות:

בימים חמים רצוי/ חשוב לשתות כשני ליטר מים.

כדאי / מומלץ ללכת כחצי שעה עד ארבעים דקות שלוש פעמים בשבוע.

7. כתיבת מידע/ מסקנה מתוך נתונים המופיעים באמצעי חזותי הנלווה לטקסט.

(אמצעי חזותי: טבלה, מפה, גרף וכו' נעמודים בספר 142-144)

8. שם המספר – ניתן לתרגל מהספר עמודים 20-26

בברכת הצלחה, יפית בר דוד

נ.ב.

1. להלן מספר דפי הסבר ודפים לתרגול וחזרה בנושאים שונים.

2. שאלות ברוח המבחן חשוב לתרגל ולחזור מתוך מבחן לדוגמה- מסעות ותגליות.

הערות חשובות לגבי כתיבת תשובות בכלל ובמבחן בפרט

יש לשים לב לכללים שהובאו בשיעורים לגבי כתיבת תשובות תקינות בכלל ולגבי כתיבת טקסט טיעוני בפרט:

א. יש לשים לב להוראות בכל שאלה. להקיף את **מילות השאלה** ו**מילות ההוראה** ולענות על כל סעיפי השאלה, כמו כן בשאלות רב ברירתיות (שאלון אמריקאי) יש לשים לב להוראה:

- להקיף את התשובה הנכונה או התשובות הנכונות.

- להקיף את התשובה שהנאמר בה **אינו** נכון.

ב. יש לכתוב תשובה מלאה (להתחיל בהיגד של השאלה ומשם להמשיך בכתיבת התשובה) ולא לשכוח לסמן נקודה בסוף כל משפט.

ג. בכתיבת טקסט טיעוני

* תחילה יש להציג את הנושא (נעזרים בגוף השאלה) ואחר כך להציג את דעתכם בנושא זה.

* את דעתכם תוכלו להתחיל במילים כמו:

אני חושב ש , אני טוען ש , אני סבור ש , לדעתי צריך ... ,

אני מתנגד לטענה /להצעה/ להחלטה זו או לחלופין : אני תומך ב / אני מסכים ל...

- בגוף הטקסט הטיעוני יש להציג שני נימוקים ולבססם בהסברים או בדוגמאות.
- בסיום הטקסט הטיעוני יש להתייחס בקצרה על שני הנימוקים ולהגיע למסקנה.

אפשר להיעזר בהיגדים הבאים:

בשל ה _____ ובשל ה _____ אני מסיק ש.....

בסיכומו של דבר אני מסיק שצריך..... , מכאן נובע..... ,

מכל האמור לעיל ניתן לקבוע , אמנם..... אבל..... ובשל כך אני מציע ש.....

* יש להימנע מכתיבה של משפטים ארוכים מידי ומכתיבה במשלב נמוך , כגון:

ככה = כך , **ואז** = אחר כך , כתוצאה מכך , לפיכך , **כאילו** = לכאורה , כביכול ,

נגיד , **יענן** = כלומר , במילים אחרות , הווה אומר , **הכי טוב** = הטוב ביותר

דעתי היא ש = אני חושב ש... , לדעתי צריך.... ,

זה יכול לגרום נזק לריאות = זיהום אויר יכול לגרום....

* יש כמובן להשתמש במילות קישור מגוונות ובמאזכרים מתאימים.

דף הסבר לכתיבת טקסט טיעוני

1. הוראת הפתיחה

א. יש להציג הנושא הנדון ע"י הסבר כללי על הנושא ואו ע"י שימוש תוכן המילים / רעיון המצוי בגוף השאלה.

חברי מועצת התלמידים של בתי הספר העל יסודיים הציעו לבטל את התלבושת האחידה בבתי הספר

ב. יש להציג את הטענה. ניתן להיעזר בביטויים הבאים: "אני משוכנע" "אני מניח" "לדעתי" "אני סבור" "אין ספק ש"

ולכן אני משוכנע, כי יש להמשיך לחייב את התלמידים להגיע בתלבושת אחידה

2. הוראת "גוף הטקסט"

יש להיעזר **במקדם ארגון** המציג בהכללה את הצגת הנימוקים **אבסס את עמדתי באמצעות הנימוקים הבאים:**

א. יש לכתוב נימוקים לטענה.

ב. יש לכתוב כל נימוק בשורה נפרדת ולהרחיב אותו ע"י הסברים פרוט ודוגמאות.

נימוק ראשון: חסכון כספי

נימוק שני: אחדות ושיויון בין התלמידים

נימוק שלישי: סיבה ביטחונית

ג. יש לסדר את הנימוקים בסדר לוגי כלשהו.

ד. יש לקשר בין הנימוקים ע"י מילות קישור מתאימות, לדוגמא: כמו-כן, זאת ועוד, בנוסף לכך, ראשית, שנית וכדומה.

לדוגמא:

ראשית-חסכון כספי

כמו-כן אחדות ושיויון בין התלמידים

זאת ועוד מטרה בטיחותית ביטחונית

ו. יש להקפיד על מרווח בין הפסקות.

3. סיום הטקסט

א. פסקת הסיום חייבת להיות מכלילה ותמציתית

ב. הפסקה תכיל חזרה על עמדת הכותב.

ג. ניתן לפתוח את פסקת הסיום באחת מן המילים הבאות: לסיום, לסיכום, מסקנתי היא ש... או באחת ממילות הקישור הבאות: לכן, לפיכך, משום כך, כתוצאה מכך.

דוגמה לשאלה

בישיבת הנהלה של מועצת התלמידים העירונית של בתי ספר העל יסודיים הועלתה הצעה לבטל את התלבושת האחידה בבתי הספר .

הביעו את עמדתכם בנושא ונמקו.

דוגמה לתשובה

חברי מועצת התלמידים של בתי הספר העל יסודיים הציעו לבטל את התלבושת האחידה בבתי הספר. ידוע לכולנו שברוב בתי הספר בארץ חובה להגיע בתלבושת אחידה, אך רבים הם התלמידים שאינם מבינים את מטרתה ותועלתיה ומציעים לבטלה. אמנם לתלבושת האחידה חסרונות רבים, אולם יתרונותיה עולים על חסרונותיה. ולכן אני משוכנע, כי יש להמשיך לחייב את התלמידים להגיע בתלבושת אחידה. **אבסס את עמדתי באמצעות הנימוקים הבאים:**

ראשית – ביטול התלבושת האחידה עלול לגרום להוצאות כספיות מיותרות, זאת אומרת: כי במידה ותבטל החובה להגיע בתלבושת אחידה, תתווסף הוצאה כספית מיותרת של קניית בגדים יקרים ומותגים, לעומת זאת התלבושת האחידה הינה מסובסדת נוחה, וזולה לכן, כדאי שנשאירה!!

כמו-כן לתלבושת האחידה תפקיד חשוב ביצירת שיוויון, אחדות בקרב תלמידי בית הספר ואקלים חברתי נוח, כלומר: התלבושת האחידה מונעת תסכולים רבים של תלמידים שאין באפשרותם לרכוש מותגים, וכן מונעת התנשאות יתר של התלמידים האמידים.

זאת ועוד לתלבושת האחידה יש מטרה בטיחותית וביטחונית, כלומר: חשוב לזהות תלמיד, השייך לבית הספר ותלמיד, שאינו שייך לבית הספר, ועל אחת כמה וכמה חשוב לזהות אישיות חשודה.

בשל החיסכון בהוצאות כספיות, בשל יצירת שיוויון ואחדות באמצעות התלבושת האחידה וכן בשל תרומתה לעניין הבטיחותי אני מסיק שיש לתלבושת האחידה חשיבות רבה ואין לבטלה!

מבחן לתרגול: מסעות ותגליות – מפגש בין תרבויות

*מעובד על-פי: טביביאן קציעה, "מסע אל העבר: מימי הביניים ועד העת החדשה", 1997, עמ' 283-293, הוצאת המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מט"ח), תל אביב.

במאה ה-15 החלו בני אירופה לחפש את הדרך הימית להודו. בשם "הודו" הם כינו את מזרח אסיה (המזרח הרחוק) כולה. מה הניע אותם לצאת? אילו מסעות נעשו לשם כך? מה היו תוצאותיהם?

בימי הביניים הגיעו ידיעות וסחורות ממזרח אסיה לאירופה באמצעות סוחרים. סיפורי סוחרים שהופצו על המזרח, כדוגמת סיפוריו של מרקו פולו, הסוחר מוונציה, שלהבו את דמיונם של האירופים הם רצו לדעת עוד ועוד על המזרח העשיר, על תושביו ועל מנהגיהם, בנוסף לכך עמי אירופה השתוקקו למוצרי המותרות שהגיעו אליהם מהמזרח הרחוק, כמו: תבלינים, בשמים, בדי משי משובחים, אבנים יקרות ותכשיטים. בעזרת התבלינים היקרים (פלפל שחור, קינמון, וזנגוויל) עמי אירופה השביחו את טעמו של המזון התפל, ומבדי המשי הם יצרו לבוש מהודר.

לפיכך יצאו בני אירופה למסעות מרוחקים כשפניהם למזרח הרחוק. המדינה הראשונה שיזמה מסעות כאלה הייתה פורטוגל. בחסות מלך פורטוגל, שמימן בכספו את בניית האניות והציוד הנדרש, נכבשה סאוטה, עיר בצפון יבשת אפריקה. הייתה זו הפעם הראשונה מאז מסעות הצלב, שהאירופים כבשו אזור מחוץ לאירופה. לכיבוש סאוטה נודעה גם חשיבות כלכלית בהיותה מרכז מסחרי חשוב.

הישג חשוב נוסף של פורטוגל קשור במסעם של שני ספנים: דיאס וכן וסקו דה-גמה. בשנת 1487 הצליח דיאס להקיף את כף התקווה הטובה הנמצאת בקצה יבשת אפריקה. מסע זה נחשב להישג מהפכני מבחינה גיאוגרפית, כי הוא הוכיח שניתן להקיף את אפריקה ולהגיע בדרך ישירה להודו. ואילו וסקו דה-גמה יצא להודו בשנת 1497 כדי לסחור עם המזרח הרחוק והצליח להגיע לעיר הנמל קליקוט שבהודו. עיר זו הייתה באותם ימים צומת מסחרי חשוב ומרכז לגידול פלפל שחור. ואכן בשובו לפורטוגל הביא וסקו דה-גמה באונותיו מטען תבלינים מן המזרח.

בעקבות פורטוגל הלכו גם מלכי ספרד. הם נתנו את חסותם למסע בראשותו של כריסטופר קולומבוס, שהיה יורד ים ממוצא איטלקי. תוכניתו הייתה מהפכנית כיון שהוא חשב להגיע להודו תוך הפלגה לכיוון מערב וחציית האוקיינוס האטלנטי. קולומבוס יצא למסעות כבר בשנת 1492, מבלי שידע לאמוד נכון את גדלו של האוקיינוס האטלנטי וכן את המרחק בין אירופה לאסיה. לכן מסעו הראשון של קולומבוס ארך זמן ממושך, ורק לאחר שלושים ושלושה ימים הגיעו קולומבוס ואנשיו ליבשה. הוא היה בטוח, שבמסעו הוא הגיע למזרח הרחוק, אל הודו (India) ולכן כינה את תושבי המקום "אינדיאנים". אבל למעשה הוא הגיע לקבוצת איים המכונה היום "איי הודו המערבית" הנמצאת סמוך ליבשת החדשה- היא אמריקה.

הראשון שהיה מודע לכך, שקולומבוס הגיע ליבשת חדשה היה אמריגו וספוצ'י, ספן איטלקי שיצא בשליחות מלכי ספרד. הוא הבחין תוך שיט לאורך אמריקה הדרומית כי אין מדובר בהודו ולא בקבוצת איים, כפי שחשבו קודם, אלא ביבשת חדשה. כך הוא הבין שהתגליות של ושל קולומבוס הן מהפכה גיאוגרפית, ושבעולם יש ארבע יבשות ולא שלוש, כפי שנהגו לחשוב עד אז. לכן נקראת היבשה החדשה אמריקה, על שמו של אמריגו, על אף שקולומבוס כבר גילה את קיומה קודם לפניו.

שם התלמיד: _____

מבחן בעברית (מסעות ותגליות) - כיתות ז'

1. מה היו הגורמים למסעות של עמי אירופה למזרח הרחוק? ציינו בקצרה שני גורמים, המופיעים בפסקה השנייה. (4 נק')

"עמי אירופה השתוקקו למוצרי המותרות שהגיעו אליהם מהמזרח הרחוק." (פסקה ב')

פירוש הצירוף מוצרי מותרות הוא : (3 נקודות)

- מוצרים נחוצים
- מוצרים יקרי ערך
- דברי תפנוקים שאינם חיוניים
- מוצרים המובאים מחו"ל

2. " הייתה זו הפעם הראשונה מאז מסעות הצלב, שהאירופים כבשו אזור מחוץ לאירופה. לכיבוש סאוטה נודעה גם חשיבות כלכלית בהיותה מרכז מסחרי חשוב." (פסקה ג')

לכיבוש העיר סאוטה היו שני הישגים . ציינו את סוגי ההישגים ופרטו כל אחד מהם. (שימו לב למילת הקישור "גם" במשפט הנתון שלפניכם). (8 נקודות)

תחום החיים של ההישג	פירוט ההישג
1. הישג _____	_____
2. הישג _____	_____

3. "בשובו לפורטוגל הביא וסקו דה- גמה באוניותיו מטען תבלינים מן המזרח." (פסקה ד') (6 נקודות)

- א. כתוב במילים שלך את הפירוש למילה " בשובו "
- ב. את מי מאזכרת המילה "בשובו"?
- ג. כתוב מהו הערך המילוני של המילה " באוניותיו"

4. המסעות למזרח הרחוק נערכו על ידי מספר ספנים, והיו להם מספר הישגים.

א. התייחסו לספנים הרשומים בטבלה והשלימו את המידע הנדרש בטבלה הבאה, על-פי הטקסט והמפה המצורפת. (8 נק')

שם הספן	ההישג	תחום החיים של ההישג
וסקו דה גמה		
קולומבוס		

ב. בחרו באחד ההישגים שציינתם בטבלה .
הסבירו במילים שלכם במה חשיבותו של הישג זה, על-פי הטקסט. (4 נק')

5. הקשר בין פסקה שנייה לבין פסקה שלישית הוא קשר של :
 הקיפו את התשובה הנכונה. (3 נק')

א. ניגוד ב. דוגמה ג. סיבה ותוצאה ד. פירוט והכללה

6. מהו הנושא המשותף לפסקה הרביעית ולפסקה החמישית?
 הקיפו את התשובה הנכונה (4 נק')

א. הגורמים למסעות של בני אירופה למזרח הרחוק.
 ב. תיאור המסעות של בני אירופה למזרח הרחוק ותוצאותיהם.
 ג. תמיכת מלכי פורטוגל וספרד במסעות למזרח.
 ד. מפגש בין תרבויות שנוצר בין בני אירופה לעמי אסיה.

7. לפניכם צירופי מילים אשר בכל אחד מהם מופיעה מילת הקישור " ו' ".

ניצול מקורות המים ודלדולם, כמויות המים הולכות וקטנות, מוצרי מותרות ומוצרים בסיסיים, מיעוט משקעים והחרפת מחסור במים, גידול במספר המכוניות ועומס בכבישים, זיהום מקורות המים וניצול מקורות המים, שתייה חריפה ואלימות, שתייה חריפה ומשקאות קלים.

א. העתיקו את הצירופים אשר ו' החיבור מציינת קשר של סיבה ותוצאה

ב. מהו הקשר הלוגי המופיע בצרוף **כמויות המים הולכות וקטנות**? הוספה/ תהליך של פעולה
 ג. מהו הקשר הלוגי המופיע בשאר הצירופים?

8. "סיפוריו של מרקו פולו, הסוחר מוונציה, שלהבו את דמיונם של האירופים"(שורות 5-6).

פירוש המשפט הוא : הקיפו את התשובה הנכונה. (3 נק')

א. סיפורי מרקו פולו על דלקות באירופה עוררו את דמיונם של תושבי ונציה.
 ב. סיפורי מרקו פולו על דלקות שקרו בוונציה עוררו את דמיונם של האירופים.
 ג. סיפורי מרקו פולו שהיה סוחר בוונציה עוררו את דמיונם של תושבי אירופה.
 ד. סיפורי מרקו פולו הלהיבו את האירופים בזכות אהבתם לוונציה.

9. בשורות 27-28 כתוב: "קולומבוס יצא למסעות... מבלי שידע לאמוד נכון את גודלו של האוקיינוס האטלנטי וכן את המרחק בין אירופה לאסיה".

מה פירוש המילה "לאמוד" במשפט זה? הקיפו את התשובה הנכונה. (2 נק')

- א. להעריך ב. להסביר ג. לקחת ד. לבקש

10. א. בשורות 24-25 כתוב: "בעקבות פורטוגל הלכו גם מלכי ספרד. הם נתנו את חסותם למסע"

למי הכוונה במילה "הם"?

הקיפו את התשובה הנכונה. (2 נק')

- א. תושבי פורטוגל. ב. תושבי ספרד. ג. מלכי ספרד. ד. מלכי פורטוגל.

ב. בשורות 36-37 כתוב: "לכן נקראת היבשת החדשה אמריקה על שמו של אמריגו, אף על פי שקולומבוס כבר גילה את קיומה לפניו".

למי הכוונה במילה "לפניו"?

הקיפו את התשובה הנכונה. (2 נק')

- א. לפני קולומבוס ב. לפני אמריגו וספוצ'י
ג. לפני איש העסקים האמריקאי ד. לפני אנשי עסקים מאיטליה.

11. קראו את הקטע שלפניכם וענו על השאלות. (8 נקודות)

"תוכניתו של קולומבוס הייתה מהפכנית כיון שהוא חשב להגיע להודו תוך הפלגה לכיון מערב וחציית האוקיינוס האטלנטי.... הוא היה בטוח, שבמסעו הוא הגיע למזרח הרחוק, אל הודו (India) ולכן כינה את תושבי המקום "אינדיאנים". אבל למעשה הוא הגיע לקבוצת איים המכונה היום "איי הודו המערבית" הנמצאת סמוך ליבשת החדשה-היא אמריקה" (מתוך פסקה ה')

מדוע כונתה קבוצת האיים הסמוכה ליבשת אמריקה "איי הודו המערבית" ?

12. קראו בעיון את פסקה ו' וענו על השאלות :

"הראשון שהיה מודע לכך, שקולומבוס הגיע ליבשת חדשה היה אמריגו וספוצ'י, ספן איטלקי שיצא בשליחות מלכי ספרד. הוא הבחין תוך שיט לאורך אמריקה הדרומית כי אין מדובר בהודו ולא בקבוצת איים, כפי שחשבו קודם, אלא ביבשת חדשה. כך הוא הבין שהתגליות של ושל קולומבוס הן מהפכה גיאוגרפית, ושבעולם יש ארבע יבשות ולא שלוש, כפי שנהגו לחשוב עד אז. לכן נקראת היבשה החדשה אמריקה, על שמו של אמריגו, על אף שקולומבוס כבר גילה את קיומה קודם לפניו."

א. השלימו את המשפטים שלפניכם : (4 נקודות)

1. היבשת אמריקה נקראה על שמו של אמריגו, מפני ש _____
2. קולומבוס הגיע ליבשת החדשה לפני אמריגו, למרות זאת _____

ב. האם לדעתך יבשת אמריקה הייתה צריכה להיקרא על שמו של אמריגו וספוצ'י, על אף שקולומבוס הגיע אל אמריקה לפניו? הבע דעתך ונמק. (6 נקודות)

דרכי היידוע של שם העצם וצירופי מילים

ניתן ליידע את שמות העצם בדרכים שונות:

1. ע"י הוספת "ה" הידיעה – השולחן, ההצלחה, הבית
 2. ע"י הוספת כינוי שייכות (כינוי קניין). - מחברותיה = המחברות שלה, רצוני = הרצון שלי
 3. שם פרטי של מקומות ואנשים, כגון: יפו, יוסי הוא מיודע ואין צורך להוסיף לו "ה" הידיעה.
 4. ע"י כינוי רומז- ספר זה, מחברת זו, תלמידים אלה, פרחים אלו.
- בצירופי סמיכות: כשהנסמך מיודע גם הסומך מיודע .

נסמך
סומך
↓
↓
 אזורי המדינה = האזרחים של המדינה (המילה אזרחים גם מיודעת)

תרגיל 1: ציינו את דרך היידוע בצירופים הבאים

1. ספריו של התלמיד _____ , _____
2. מסיבת העיתונאים _____
3. מדבר יהודה _____
4. ממצאי הסקר הזה _____ , _____
5. הצלחותיו _____

אבחנה בין שם עצם ותוארו לבין צירוף סמיכות	
"ה" הידיעה רק במילה השנייה	"ה" הידיעה בשתי המילים
<p>צירוף סמיכות</p> <p>↓</p> <p>שולחן מתכת שולחן המתכת</p>	<p>ש"ע ותוארו</p> <p>↓</p> <p>דוגמה: שולחן מתכתי בדיקה: השולחן המתכתי</p>

תרגיל 2: לפניכם צירופי מילים . שבצו את הצירופים במקום המתאים בטבלה

שם עצם ותוארו	צירוף סמיכות

תופעות שליליות, שליחת מסרונים, מערכת הענישה, הפעלת טלפונים, טלפון סמסונג, תיאור חוויותיו, הטלפון הסלולרי, חוויה מפוקפקת, תולדות התקשורת, עיניהם המשתהות, תוצרת ישראל, החלטות חשובות, הצעת מחיר, ההחלטה המהירה, הצעת מנהליה, בגדיך החדשים.

תרגיל 3: העתיקו את הצירופים המיודעים וקבעו את סוג היידוע

